

Kolmeteistkümnes kolmainupühajärgne pühapäev

1.Mo. 4,1-16a

Moosese raamatute kohta vt. tekstikäsitleuse algusest 5. kolmainupühajärgseks pühapäevaks (IV vihik, lk. 390).

1. Moosese raamat jutustab kõige saamisest ja päritolust. Piibli esimese sõna “alguses” kreekakeelne vaste on saanud selle raamatu teaduslikuks nimeks. *Genesis* tähendab kreeka keeles tekkimist või tekitamist, ka viljastamist, sündi, põlvnemist, päritolu, ürgallikat, loomist, loodut jne. Raamatus jutustatakse, kuidas Jumal kutsus esile universumi eimillestki ja lõi ka mehe ning naise. *Genesis* jutustab, millised head kavatsused olid Jumalal oma loominguga ja mispärast need ei teostunud.

Raamat koosneb kahest osast. Pt. 1-11 jutustavad maailma ja inimese loomisest, Aadamast ja Eevast, Kainist ja Aabelist, Noast ja veeuputuselt, samuti Paabeli torni ehitamisest. Jumala hea looming rikuti ära inimeste mässu, isekuse, uhkuse ja kurjuse tõttu. Inimene langes pattu. Sellega algasid tema hädad ja kannatused. Ühtlasi räägitakse nendes peatükkides ka Jumala töotustest inimest siiski aidata.

Raamatu teine osa (pt. 12-50) on jutustus Aabrahamist, tema perekonnast ja järeltulijatest. Aabraham usaldas Jumalat ja oli Jumalale kuulekas. Jumal valis Aabrahami oma erirahva (Iisraeli) esiisaks ja andis Aabrahamile palju ilusaid tulevikutootusi. Tootuste pärijaks sai Aabrahami poeg Iisak, Iisakilt päris need tema poeg Jaakob (keda nimetatakse ka Iisraeliks) ja Jaakobilt läksid tootused üle tema 12 pojale. Viimastest said Iisraeli rahva esiisad. Jumala tootused on sellest peale kehtivad juba kogu rahva kohta.

Edasi peatatakse pikemalt Jaakobi poja Joosepi juures. Joosep viidi nooruses orjana Egiptusesse, pärast raskeid katsumusi tõsis ta seal ülikuks ja laskis hiljem kogu Jaakobi suurperekonna (pojad abielludes ei lahkunud kodunt) tulla enese juurde Egiptusesse. Raamat lõpeb Jaakobi ja Joosepi surmaga. Viimastes peatükkides väljendatakse veendumust, et Jumal jääb hoolitsema Jaakobi järeltulijatest kujuneva rahva eest ka edaspidi.

Kogu 1.Mo. ulatuses on aktiivseks pooleks Jumal. Jumal karistab temale sõnakuulmatuid inimesi, samas aga ka juhib ning kaitseb neid, kujudades nende saatust.

Perikoobis jutustab Jahvist inimeste käekäigust vahetult pärast pattulangemist. Elu jätkub nüüd Jumalast lahus. Kurjuse vägi kannab inimest Loojast järjest kaugemale. Pattulangemisloos katkes inimese osadus Jumalaga, perikoobis katkeb see ka kaasinimesega.

Jutustus Kainist ja Aabelist on edasi antud üsna nappide joontega. Meelsasti tahaksime teada tegelaste elust hoopis tohkem. Räägitakse aga ainult seda, mis terviku mõistmiseks on hädavajalik. Kirjeldatakse pattulangemisejärgset üldist olukorda, nagu see avaldub Aadama, Eeva, Kaini ja Aabeli ühises elus. Inimese genealoogiat käsitlevad ainult s. 1-2; see jätkub väljaspool perikoopi s. 17 jj.

Jutustus on mõneti sarnane pattulangemislooga. Nagu seal, nii ka siin räägitakse inimese ülekuulamisest silm-silma vastu Jumalaga (s. 9-10), süüdlase karistamisest needmisega (s. 11-12a) ja süüdlase väljaajamisest tema senisest elupaigast (s. 12b.14). Huvitaval kombel kergendatakse nuhtlust Kainile kaitsva märgi andmisega (s. 15). Pattulangemisloost aga erineb perikoop selle poolest, et kui pattulangemisel mehe ja naise osadus säilib, Aadamal ja Eeval on kahekesi kergem oma häda kanda, siis perikoobis hävib vendade osadus lõplikult. Kain jääb needuse alla ihuiksi, toetuda pole enam kellelegi.

Religioonilooliselt on huvitav, et väljaspool Piiblit otsest paralleeli Kaini ja Aabeli loole ei ole. Küll aga räägivad mitmete rahvaste pärimused vennatapmisest (egiptlastel Osiris tappis Seti, roomlastel Romulus tappis Remuse jne.). Samuti on seda laadi pärimustes juttu ka mõrvari needmisest ja tema kaitsmisest kättemaksu eest.

Eksegees

S. 1.

Aadama ja tema naise “ühtesaamise” kohta kasutatakse delikaatselt vihjavat heebrea sõna *jada*, mis on üsna laiahaardeline mõiste ja tähendab kogemuse kaudu saadud teadmist. Võiks ka tõlkida: Aadam “tundis oma naise ära”. Sellisest “tundmisest” räägib Vana Testament ainult inimsuhetest kõneldes. Sõna rõhutab seksuaalaktis mitte füsioloogilist, vaid intellektuaalset külge, abikaasade usalduslikku kontakti. Kuigi paljunemiskäsk koos sellele pandud õnnistusega anti esimestele inimestele juba Eedeni aias, realiseerub see alles pärast pattulangemist — troostina esimesele inimpaarile nende kurvas olukorras.

Eeva rasestub ja sünnitab poja. Lapsele nime valimisest ja panemisest ei räägita. Nimi on juba olemas: Kain. Nimi tähendab piiki

(G. v. Rad viitab 2.Sa. 21,16). Mõned teadlased seostavad nime sepatõoga (s. 22).

S. 1 lõpp jääb heebrea keeles ebamääraseks. Tõlgetes on püütud Eeva sõnadele anda konkreetne mõte:

1. Endel Kõpu tõlkes: "Ma olen ISSANDA abiga mehe ilmale toonud."
2. Vanas piiblitõlkes, samuti Uku Masingu tõlkes: "Ma olen mehe saanud, kes ISSAND on."

Ilmselt tuleb Eeva sõnu mõista kui rõõmuhõiset, et tema on sünnitades saanud samuti valmis mehe esile toomisega, nagu loomises tegi seda Jumal. Või siis ülistab Eeva Jumalat kingituse eest, mis esiklapse kujul on temale kaasa antud pattulangemisyärgsesse süngesse ellu. Selline rõõmurõkatus teise lapse sündimise puhul ei kordu. Kaini ilmale tuues Eeva veel ei aimagi, et needus lasub nüüd kõigel, ka lapse saamise õnnel. Esiklapsest saab vennatapja.

S. 2.

Kainile sünnib vend Aabel, kelle nimi meenutab heebrea sõna *hebel*, mis tähendab hingeõhku, tuuleõhku, auru, midagi õhkõrna, häituvat ja tühist. Aabeli elu oli nagu kerge tuulepuhang. Ta ei jõudnudki siin needuse alla langenud maailmas juurduda. Temal oli ainult hommik, keskpäeva enam mitte. Tema elu lõppes varakult (L. 39,6!), kuuludes rohkem Jumalale kui meie maailmale. Kogu jutustuse käigus ei kõnele Aabel ainustki sõna, ainult tegutseb vaikselt.

Kumbki vendadest esindab ühte kahest põhilisest ürgkogukonna elukutsest. Aabel oli pudulojuste (lambad, kitsed) karjane. Võib-olla oli tema nimel ka seos süüria sõnaga *habbala*, mis tähendab karjast. Kain oli põllumees. Temale kui esimesele lapsele jäi Jumalast isa Adamale antud amet. Paraku tuli Kainil harida Jumalast neetud maad, mis kasvatas ainult kibuvitsu ja ohakaid (3,17b j.). Peame kujutlema Kaini tugeva ja raskepärase, isegi robustse mehena, kes vaevahigi palgel heitles maaga ja sai siiski kuidagi põllult kätte oma igapäevase leiva. Kain oli vastand õrnahingelisele Aabelile. Kain ei andestanud midagi, ega uskunud ka mitte, et temale võidakse andeks anda (s. 13 ta ei tee katsetki andeks paluda). Kui Eedeni aias (2,15) anti inimesele lihtsalt kätte töö, siis inimeste paljunemisega tekkis ka tööjaotus. Erinevad elukutsed põhjustavad ka erineva elulaadi, koguni algselt ühe perekonna killunemise. Lõhe ulatub nii kaugele, et kummalgi vendadest on Jumalale ohverdamiseks eraldi altar ja lõpuks asendub vennaarm vihavaenuga, mis viib mõrvani.

S. 3-4a.

Kui s. 1-2 moodustavad ekspositsiooni, siis nüüd algab tegevus. Mõne aja pärast, arvates vendade sündimisest, on Kain ja Aabel ilmselt esmakordselt ohverdamas. Tekstis ei öelda, kuidas inimesed tulid mõttele

hakata Jumalale ohvrit tooma. Eedeni aias seda ju ei tehtud. Samuti ei saa me teada, mis laadi ohverdamised need olid. Kas toodi tänuohvrit? Või oli ohvrites palve, et Jumal ohverdajaid aitaks ja õnnistaks? Kui Jumal varem käis pärast keskpäevast kuumust meelsasti inimeste juures rohuaias jalutamas (3,8), siis nüüd lahutab Jumalat ja inimesi tohutu vahemaa. Selle ületamise katsena otsivad inimesed ohverdamisega Jumala palet (L. 69,18; 27,8 j.). Ohverdamisriitust lähemalt ei kirjeldata. Ohverdavad nii Kain kui Aabel, sest mõlemad on religioossed inimesed. Arvatavasti on vendade altaridki lähestikku, kui mitte kõrvuti. Mõlemad toovad parima, mis neil on. Kain toob ohvrianni raske tööga saadud põlluviljast, Aabel aga "oma pudulojuste esimesest soost ja nende rasvast". Nõnda siis on ühel viljaohver, teisel loomaohver. Religioonil on side kultuuriga. Erinevad kultuurid põhjustavad ka erinevusi kultuses. Seepärast ongi hiljem ajaloos nii palju ja nii mitmesuguseid altareid ning riitusi.

S. 4b-5.

Miks Jumal "vaatas" ainult Aabeli ohvrile, Kaini omale aga mitte, seda ei öelda. Kui põhjuseks oleks olnud Kaini meelsus, siis oleks seda tekstis märgitud. Kas meeldis verine ohver Jumalale rohkem kui veretu? Või tegi Kain vea sellega, et ta ei ohverdanud uudsevilja (vähemalt seda ei mainita) (3.Mo. 2,14)? Kõige tõenäosem on siiski seletada Jumala erinevat suhtumist ohvritesse ja ohverdajatesse valikuvabadusega. Jumal oma suva kohaselt eelistas Aabelit. Moosesele ütleb Jumal: "Ma olen armuline, kellele ma olen armuline ja halastan, kellele ma halastan" (2.Mo. 33,19b). Rooma kirjas peatus sellise valikuvabaduse juures ka Paulus (Ro. 9,10 jj.).

Meile ei öelda ka seda, millisel viisil Kain sai teada, et Jumal tema ohvri tagasi lükkas. Kirjastuse o/ü "Looduse" Suures Piiblis on ära toodud G. Doré (a. 1832-1883) gravüür, kus Aabeli ohvrisuits tõuseb rõõmsalt otse taevasse, mille juures ohverdaja ise hardalt palvetab. Kaini ohvrisuitsu puhub aga tuul vastu maad ja isegi tuleleekide tipud on suunatud allapoole. Sellise ohvri juures ei palvetata. Kain vaatab kiivalt üle õla venda ja tema kordaläinud ohverdamist. Kain on väga nõrduinud, et tema ohverdamine nurjus. Tema silme ette kerkib nagu punane udu. Üles taeva poole ta ei saa ega taha enam vaadata. Kohutavas raevus vaatab ta maha. Ta elab väga raskelt üle oma ebaõnnestumist. Kibestunud südame viha pöörduv venna vastu, kellel kõik edeneb nii hästi. Kui inimesel pole Jumalaga enam mingit kontakti, siis on ta võimeline ka kõige halvemaks, isegi vennatapuks.

S. 6-7.

Jumal on Kaini mustad mõtted läbi näinud ja hoiatab teda. See on isalik manitsus pöörata tähelepanu sellele, mis toimub südames, enne kui

on hilja. Jumal küll ei "vaadanud" Kaini ohvrile, kuid Kain ei ole Jumala palge eest pagendatud. Jumal tegeleb Kainiga, pöördub tema poole koguni eriti tungival, apelleerides Kaini mõistusele ja tema "paremale minale" (sõnadega "eks ole"). Nagu 1. salmi lõpus, nii pole ka 7. salmis algteksti mõte enam päriselt arusaadav. Mida tähendab väljend "piik on tõstetud üles"? Mis Kainis õieti toimub? Mõrvaplaani ta ju veel ei hau. Kaini olukorra seletamiseks võiksime siinkohal meenutada Jeesuse õndsakskiitmist Mäejutlusest: "Õndsad on puhtad südamed, sest nemad saavad näha Jumalat" (Mt. 5,8). Kaini süda pole puhas, ta ei vaata enam üles Jumala poole. Ta vaatab kadedalt venda ja siis vihavimmas enese ette maha. Kaugemale ta vaadata ei taha, oma viha võimalikke tagajärgi ta enesele ei teadvusta. Kui inimene on tighedust täis ja ei taha enam teha head, siis on patt nagu röövloom luuramas tema ukse (südameukse) ees, et teda haarata ja murda. Patt on seega nagu mingi objektiivne kuri jõud, mis paikneb väljaspool inimest, aga on küllalt tugev, et ettevaatamatut inimlast hävitada. Jumal manitseb Kaini, et Kainil tuleb selle kiskja üle kindlasti peremeheks jääda. Seega on Jumal Kaini hoiatanud, on osutanud tema viha võimalikele rasketele tagajärgedele ja ka juhatanud kätte tee, kuidas ohtu vältida.

Piltlik võrdlus patust kui kiskjast, kes luurab inimese ukse ees ja himustab inimest, on üsnagi omapärane. G. v. Rad peab võimalikuks, et selle salmi algne mõte võis olla hoopis teistsugune.

Jumal küll kõneleb Kainiga, aga Kain ei tee sellest väljagi, vaid vaikib jonnakalt. Kes Jumalaga üldse rääkida ei soovi, sellist inimest ei saa enam aidata.

S. 8.

Mõnedes vanades käsikirjades ütleb Kain 8. salmi algul Aabelile: "Läheme väljale!" Need sõnad võivad aga olla ka hilisem lisand. Väljal toimub inimkonna esimene mõrv, mille traagikat kirjeldatakse väga väheste sõnadega: "Kain kippus oma vennale Aabelile kallale ja tappis ta." Miks? Viha on Kaini pimestanud, ta ei valitse ennast enam. Ukse ees luurav röövloom on saanud temast jagu (s. 7b).

S. 9.

Nagu pattulangemisloos (3,8), nii on ka siin pärast rasket teopattu Jumal otsekohe kohal. Jumala isalik hääl ei hüüa küll mitte enam Kaini, nagu ta hüüdis Aadamat (3,9), sest Kain on Jumalast eemaldudes kõik sillad enese järel põletanud. Jumal küsib üksnes Aabelit. Seekord ei saa Kain jätta vastamata, sest nüüd kõnetab teda juba kohtunik. Manitsuse võid ära põlata (s. 6 j.), kohtukutse puhul seda teha ei saa.

Vastates valetab Kain Jumalale lausa näkku: "Ei mina tea!" Kain on paadunud oma patu hoopis hullemini, kui seda olid Adam ja Eeva, kes

kohe eksimuse Jumalale üles tunnistasid, ainult püüdsid süüd teise kaela ajada: Aadam oma naisele, naine maole. Kain salgab oma hirmsa patu hoopis ja lisab juurde jultunult naljatades: "Kas mina pean karjast karjatama?" Sõna-sõnalt: "Kas ma olen oma venna hoidja?" Kui inimene tõrjub eneselt vastutuse teise inimese suhtes, siis on ta ilmselt juba oma venna või õe enese jaoks surnuks lõõnud.

S. 10.

"Mis sa oled teinud?!" Nende sõnadega väljendab Jumal oma jälestust inimkonna esiklapse ilge teo üle. See näib uskumatu, et inimolend võib üldse nii kaugele langeda.

Ühtlasi aga selgub, et nagu kurjategijad ikka, nii on ka Kain jätnud kuriteo jälgi kustutades midagi arvestamata. Mõrv toimus väljal, kus pealtnägijaid polnud. Laiba on Kain ka ilmselt maha matnud, või kuidagi teisiti kõrvale toimetanud, et seda ei leitaks. Kuid Kain ei mõelnud, et tapetud inimese veri kisendab ja selline hädahüüe tõuseb Jumala trooni ette otsides õigust (1.Mo. 18,20). Vanas Testamendis elu ja veri kuuluvad kokku. Veri on hinge asukoht ja elu kandja ning võrdkuju. Mõlemad on ainuüksi Jumala päralt. Venda tappes ületas Kain jultunult inimese võimupiirid ja anastas õigused, mis kuuluvad ainult Jumalale. Valatud veri ei lase ennast vaikima sundida, vaid kisendab maa pealt Jumala poole ja esitab elu Issandale ränga kaebuse tapja kohta. 10. salmis kajastub ühelt poolt õudusvärinaid tekitav järelestus vennatapmise pärast ja teiselt poolt siiras usk Jumalasse, kes on kõige elava valvur ja kaitsja.

S. 11-12.

Kainile pannakse Jumala needus. Aadamale öeldi pattulangemise puhul: "Olgu maapind neetud sinu üleastumise pärast." Needus tabas maad, Aadamat ennast justkui säästeti. Seevastu Kaini tabab Jumala needus kogu raskusega. Kainil pole oma olemasolu võimalik jätkata kultuurmaal. Põllumuld oleks nagu elav olend (sama väidavad agronoomid), kes on pidanud oma suu avama ja hirmsa joogi, vennakäega valatud inimvere alla neelama. Õudus on nii suur, et haritav maa kui emalik elu alus keeldub siitpeale Kaini oma rammuga toitmast. Vennatapja on jäänud kodutuks. Nüüdsest peale on ta ainult hulkur ja põgenik, kellele pole kusagil enam ainustki pidepunkti. Ta on nagu ekslev aatom kosmose lõputus öös. Nii Eedeni aia loos kui ka siin on kujutletud maad inimliku eksistentsi vundamendina. Kultuurmaa on midagi sakraalset, seal on Jumal ligi oma õnnistusega. Kain on nüüd sellistelt aladelt pagendatud.

S. 13-14.

Nüüd variseb Kain sisemiselt kokku, kuigi mitte kahetsusest. Kain on sedavõrd kalestunud, et mingit impulssi halastuse otsimiseks Jumalalt ta

hinges enam pole. Kaini valdab lihtsalt suur hirm sellise rahutu ja kodutu hulkurisaatuse ees. Ta mõistab: elades Jumalast kaugel, ei kaitse teda enam keegi. Ilmselt eeldatakse, et inimesi on maa peal elamas juba rohkem (sama eeldatakse ka s. 17). Kain kardab veritasu seaduse rakedamist: "Igaüks, kes mu leiab, tapab mu." Kaini arvates on karistus liiga ränk, rängem kui ta suudab kanda.

S. 15-16a.

Üllataval kombel jutustus ei lõpe kohtumõistmisega vennatäpja üle. Järgneb midagi väga olulist. Viimast sõna selles loos ei ütle Kain, vaid viimase sõna õigus jääb Jumalale. Jumala viimane sõna on siiski halastav sõna. Kaini karistust kergendatakse. Nimelt võtab Jumal Kaini viletsa elu oma kaitse alla. Jumal katkestab vastastikuse veritasu ahela. Jumal annab Kainile väga kindla tagatise: kes Kaini maha lööb, sellele tasutakse kätte seitsmekordselt. Edasi paneb Jumal Kainile kaitsva märgi. Ilmselt siis tema keha katmata osale, näiteks näole. Jutustaja kujutleb märgina kas tätoveeringut, sisselõiget (millest jääb haavaarm) või muud sellist (Hs. 9,6). Perikoobi lõpul Kain läheb ära Jumala palge eest ja ei kohtu Jumalaga enam iialgi. Kain läheb sinna, kus ei tunta ISSANDA-kultust. Aadama ja Eeva kohta ei öelda, et nad pärast Eedeni aiast väljaajamist oleksid Jumala eest "ära läinud". Kuid teiselt poolt jääb Kain siiski salapärasel viisil Jumala kaitsva väe mõjupiirkonda: teda ei tapeta.

S. 16 lõpp on jäänud perikoobist välja, kuid soovi korral võib seda ka kaasa lugeda. Kain jätkab oma õnnetut olesklemist Noodimaal. Sellist paika geograafia ei tunne. Küll aga tähendab heebrea sõna *nad* põgenemist (s. 12). Noodimaa on hulkuritest põgenike ala. Kaini ja tema järeltulijate osaks on beduiinisaatus väljaspool Jumalast õnnistatud kultuurmaa piire. Ilmselt elatakse seal eeskätt röövimisest.

Kainist sai keenlaste esiisa (s. 17 jj.; 4.Mo. 24,21 j.). Keenlased olid kõrvalise tähtsusega hõimuke. Keenlaste ja nende sugulaste reekabite (2.Ku. 10,15) puhul on huvitav, et nad olid Jahve-austajad (Jr. 35; 1.Aj. 2,55) vististi isegi varem, kui selleks said iisraellased. Ometi nad ei kuulunud lepingurahva hulka ega pärinud Kaananimaad, vaid jäid nomaadideks.

Alglugudes halveneb pattulangenud inimese olukord järjest, inimsugu langeb üha sügavamale pimedasse hukatuse kuristikku. Alles Aabrahami kutsumisega hakkab eemalt kaugelt kumama mingi valgus.

Mõtisklusi

Perikoop jutustab inimsoo algusest. Inimeste esindajateks pole ainult mees ja naine. Selleks on ka vennad.

Vendadepaarist on Kainil silmnähtavaid eeliseid. Ta on esiklaps ja oma isa Aadama pärija. Temale kuuluvad kõik õigused. Kujutlen teda põllumehe kindlas ametis turske kujuna, kellel tööst pahkunud käed ja raskepärane samm. Kain on füüsiliselt tugev mees. Ema on temale uhke: "Ma olen ilmale toonud mehe!"

Aabel elab oma suure venna varjus kuidagi märkamatu karjatades lambaid ja kitsi. Juba tema nimigi tähendab tõlkes midagi tühist, ainult hingeõhku või auru. Kujutlen teda nõrgukese ja pelgliku inimesena, kes püüab teistele mitte jalgu jääda. Üksnes kitsede ja lammaste keskel tunneb ta end koduselt. Jutustuses ei kõnele ta ainustki sõna. Aabel kerkib esile alles ohvri rollis.

Kui Jumal võtab vastu Aabeli ohvri, siis võime seda vaadelda mitte ainult Jumala suvalise aktina, vaid ka nõrgema eelistamisena (1.Ko. 1,26-28; 2.Ko. 12,9). Jumal armastab eriliselt just elu võõraslapsi.

Kain ja Aabel on prototüübid. Nende lugu kordub lugematutes variantides sajandist sajandisse. Tapmine (alates üksikust mõrvast ja lõpetades maaimasõjaga, meie sajandil on olnud neid kaks) on jäänud inimeste vastuolude lahendamise eelistatud viisiks tänini. Keegi on öelnud: "Lugu Kainist ja Aabelist on maailmaajaloo kivintessents."

Jumal ei küsi Kainilt: "Kus sa oled?" Jumal küsib: "Kus on su vend?" Probleemiks pole Kaini suhe Jumalaga (mis on juba negatiivselt lahendatud), vaid Kaini suhe tema vennaga. Usuküsimus on muutunud sotsiaalseks küsimuseks.

Kui Kainile antud märki kujutleda ristikujulise sisselõikena, saaksime siit tõmmata joone Kolgata risti kui kõikide patuste kaitseks antud märgi juurde. Piiblis küll sellisele seosele ei viidata.

Viimasel ajal on meie kirikus (ja mitte ainult kirikus) üsna palju räägitud surmanuhtluse kaotamise vajadusest. Sellega haakub ka perikoop. Isegi vennatäpajale jäetakse õigus elada (s. 15).

Uues Testamendis meenutatakse Kaini ja Aabeli lugu korduvalt (1.Jh. 2,13; He. 11,4; 12,24; Ju. 11). Seejuures on Aabel "õige" ja tema ohver "usu läbi toodud". Kainil vastupidiselt Aabelile on juba algusest peale "teod kurjad", mis pärast ta lõpuks oma venna tapabki. Selline tõlgendusviis on pärit hilisjuutlusest. Perikoobi kohaselt on vendade moraalne pale algul üsna ühesugune. Kain hakkab alla käima alates ebaõnnestunud ohverdamisest. Hilisjuutluse tõlgendusele perikoop alust ei anna.

Jutluses võib ja peabki mainima ka kõrvalisi asju, mis annavad loole juurde värve (Eeva rõõmuhüüe esiklapse sündimisel; miks hakkasid vennad üldse ohverdama; miks Jumal Kaini ohvrit vastu ei võtnud jne.). Rõhutada tuleb aga peamist. Nimelt inimese vastutust kaasinimese saatuse pärast, mis väljendub küsimuses: “Kus on sinu vend Aabel?” Perikoobi peamõtte mõistmisele aitavad kaasa ka päeva episteel (1.Jh. 4,7-12) ja evangeelium (Lk. 10,25-37).

Kaini ja Aabeli lugu on religioonilooliselt tõlgendatud uuemal ajal ka inimohvri toomisena.

Jutluseks

1. Perikoop ei ole ainult igivanadest aegadest kõnelev muistend. Ka mitte üksnes lugu ühe perekonna traagikast ajaloo hallis hämaruses, kus puudusid veel seadused ja kindel kord. Koha, aja ja nimed võime ära vahetada. Saame tükikese tänapäeva elu.
2. Teksti juhtmõtteks on küsimus: “Kus on sinu vend Aabel?” “Venna” mõiste on siin väga lai. “Vend” on igauks, kellega elus kohtume, sõltumata tema rassist, rahvusest, religioonist, sotsiaalsest seisundist (vaene, töötu), tervislikust olukorrast (vanake, vigane) jms. Paljudele inimestele on Aabel see nõrgem, keda lüüakse. Näiteks võib Aabeliks olla mehe poolt maha jäetud naine koos väikeste lastega.
3. Jumal võtab vihast Kaini väga tõsiselt, kõnetab teda, hoiatab ja annab nõu. Jumal rõhutab Kaini füüsilist ja vaimset tugevust: Kain on võimeline jääma peremeheks enda üle. Paraku heidab Kain Jumala sõna kõrvale, ei vaata Jumalale üldse, vaid läheb koos vennaga välja ja lööb venna suruks.
4. Jumal ei karista Kaini tema hirmsa teo eest otsekohe, vaid uuesti Kaini kõnetades annab mõrtsukale veel viimase võimaluse patust pöördumiseks (vrdl. Jh. 13,27). Jumal esitab vihjava sotsiaalse küsimuse: “Kus on su vend Aabel?” Kain jätab sellegi šansi kasutamata. Patu ülestunnistamise ja andekspalumise asemel on Kaini vastuseks jultunud lausvale — “Ma ei tea!” — ja äsjast mõrva arvestades eriti küüniline nali — “Kas ma pean karjast karjatama ja täiskasvanud meest nagu imikut hoidma?”
5. Alles nüüd ütleb Jumal oma pühas vihas välja kogu oma jälestuse: “Mis sa oled teinud! Kus keegi Aabeli appihüüdeid ei kuulnud, seal mina kuulsin. Kus kuriteo jäljed on peidetud, seal verehäääl kisendab praegugi minu poole.” Jumala needus tabab Kaini kogu oma

raskusega. Maapind on pidanud kohutava joogi, vennakäega valatud inimvere, alla neelama ja ei toida enam mõrtsukat oma rammuga. Jumalast õnnistatud kultuurmaadel pole Kaini jaoks enam kohta. Kaugei eemal peab ta hulkurina jätkama oma elu kodutuna ja alalises hirmus.

6. Alles nüüd, kui on juba hilja, kui needus on juba Kainile pandud, kasutab Kain esmakordelt võimalust siiraks kõneluseks Jumalaga. Kain kardab veritasu kättemaksu. Isegi vilets elu Jumala needuse all on Kainile armas. Jumalatus maailmas ei kaitse teda enam keegi. Kain kardab, et karistus on liiga raske. Näeme, et Jumal lubab mõrvariil enesega “kaubelda”. Jumala viimane sõna on halastav sõna. Jumal kegendab Kaini saatust ja annab temale põgenikuteele kaasa oma kaitsva märgi.
7. Jeesus oma maises elus sai Aabeliks. Inimkond osutus Jumala Poja suhtes Kainiks. Kolgata ristil valatud veri hüüab Jumala poole, kuid erinevalt Aabeli verest ei süüdistata tapjaid (Lk. 23,34), vaid kostab meie eest (He. 12,24). Kristuse ohvrisurmast alates ei tarvitse patusel inimesel enam jagada Kaini põgenikusaatust.
8. Keda Jumal on oma lapseks vastu võtnud ja Püha Vaimu läbi uuendanud, see ei ole enam Kain. See suudab ka kaasinimese oma vennana või õena armastuses omaks võtta. Mõrvamiste aeg on tema jaoks möödas.
9. Jumalateenistuse teises osas peaks olema armulaud. See söömaag on patuste jaoks nagu Kainile antud märk, mis päästab igavesest surmast. Sellel söömaajal kogeme, kui hea on Jumal.

Laulud (KLPR)

367, 1-2
314, 1-4
88, 1-2
3
69, 1-3
314, 5